

Varför är metabola sjukdomar så viktiga?

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN
SAHLGRENKA UNIVERSITETSSJUKHUSET

Fall 1.

- Pojke, 2 år gammal

Fall 1.

- Pojke, 2 år gammal
- På morgonen kallsvettig, trött, vinglig

Fall 1.

- Pojke, 2 år gammal
- På morgonen kallsvettig, trött, vinglig
- Till akuten

- A

- B

- C

- **A** fri luftväg, mumlar, V på AVPU-skala, RLS 2
- **B** AF 20 min, pox 96%, inga biljud
- **C** RR, 120/min, inga biljud, varm perifert, KÅ 2 sek

• D E F G

• **D**_{ont}   **E**_{ver}   **F**_{orget}   blood **G**_{lucose}

Fall 1.

- Pojke, 2 år gammal
- På morgonen kallsvettig, trött, vinglig, svårväckt
- Till akuten
- B-glc 2,0

Hypoglykemi på akuten

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN
SAHLGRENKA UNIVERSITETSSJUKHUSET

Symtom

Symtom

- Autonoma
- Kallsvett
- Blek
- Skakar
- Hjärtklappning

- Neurologiska
- Irriterad
- Förvirrad
- Slö
- Krampanfall
- Koma

Hur upprätthålls blodsocker?

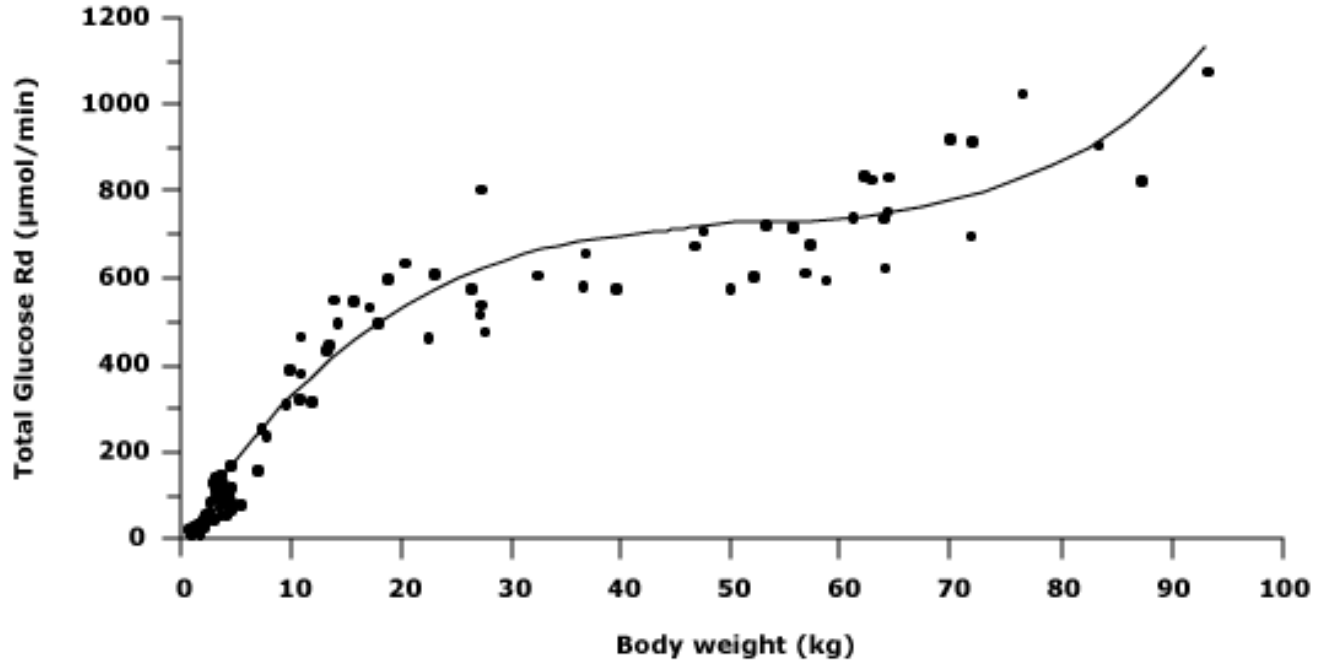
Hur upprätthålls blodsocker?

- Mat
- Glykogen
- Glukoneogenes

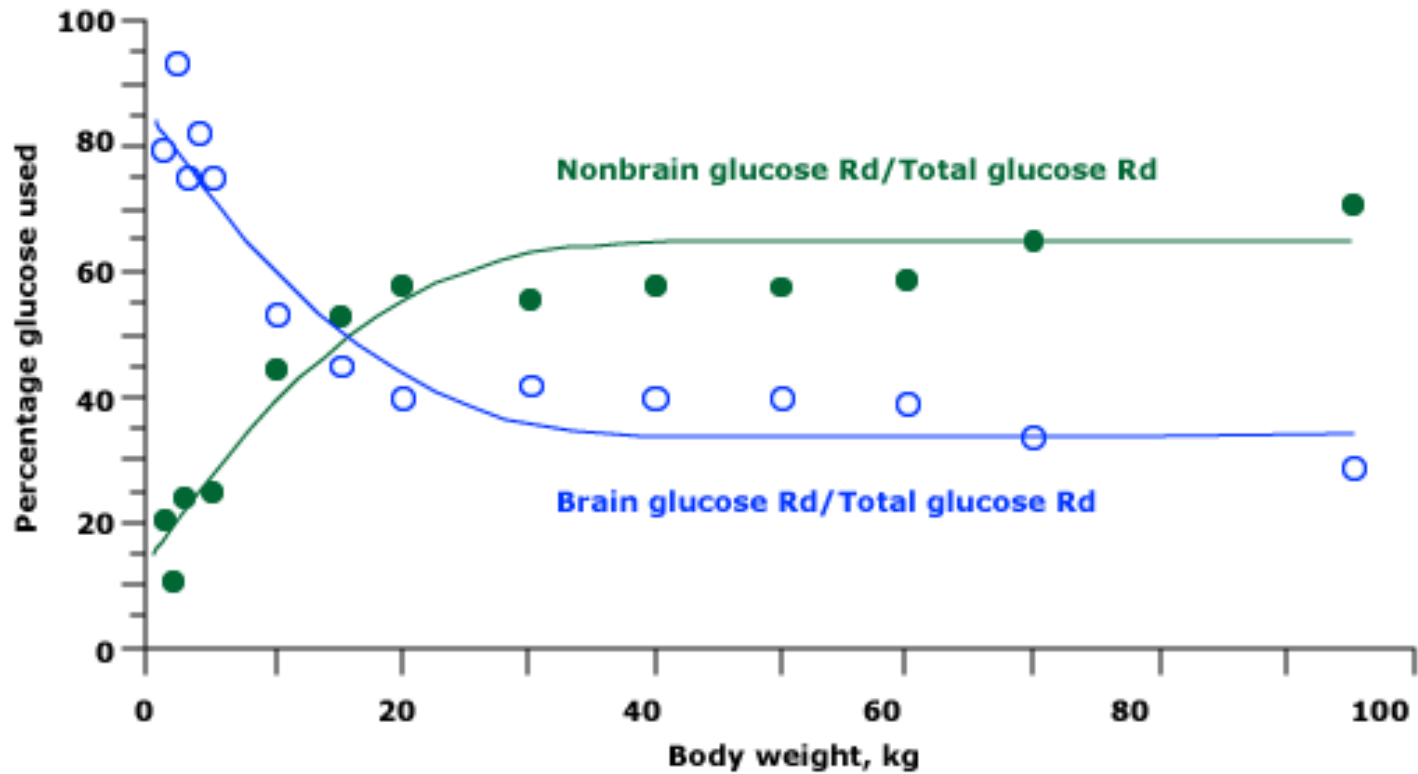
- Bolus 2 ml/kg 10 % glukos 120 Na 20 K
- Följt av 5 ml/kg/h 10% glukos 120 Na 20 K

Kahoot 3

Newborns (24-40 weeks)   1   6   9   12   14
Approximate Age for Weight (yrs)

Vad kan orsaka en hypoglykemi?

- Minskad produktion – ökad användning
- Kolhydratmetabolism
- Fett
- Protein

Fett

- MCAD
- LCHAD
- CPTI/CPTII

Protein

- Metylmalonsyremi
- Propionsyremi
- Isovaleriansyremi

- Tyrosinemi
- Phenylketonuri (PKU)

Ökad användning glukos

- Hyperinsulinism
- Diabetes - insulin

Andra orsaker

- Ketotisk hypoglykemi

Ätit middag? Slutat med nattmål? Semester/söndag?

- Hormonbrist (GH, kortisolbrist)

Tillväxtkurva, utveckling

- Intox (po diabetesmediciner, alkohol, salicylsyra, betablockare)

Förslag provtagning

- Första gången jmf upprepade hypoglykemier
- Första linjens:
B-glukos, B-ketoner, blodgas, U-ketoner,
P-ammonium, S-insulin
- Andra linjens:
S-acylkarnitiner, P-aminosyror, U-organiska syror

Fall 2.

- 2 v gammal flicka. Fv 3380 g.

Fall 2.

- 2 v gammal flicka. Fv 3380 g.
- 19/7 3380 g. Slö.

Fall 2.

- 2 v gammal flicka. Fv 3380 g.
- 19/7 3380 g. Slö. Amningsvägs.
- 20 /7 3410 g. Perm.

Fall 2.

- 2 v gammal flicka. Fv 3380 g.
- 19/7 3380 g. Slö. Amningsvägs.
- 20 /7 3410 g. Perm.
- Åter in – sepsis?

Fall 2.

- 2 v gammal flicka. Fv 3380 g.
- 19/7 3380 g. Slö. Amningsvägs.
- 20 /7 3410 g. Perm.
- Åter in – sepsis?
- 21/7 Nan.

Fall 2.

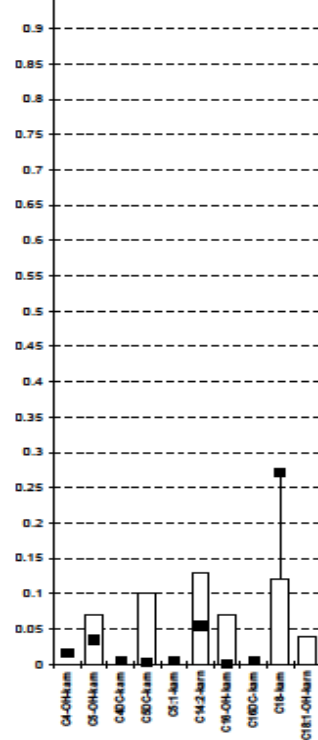
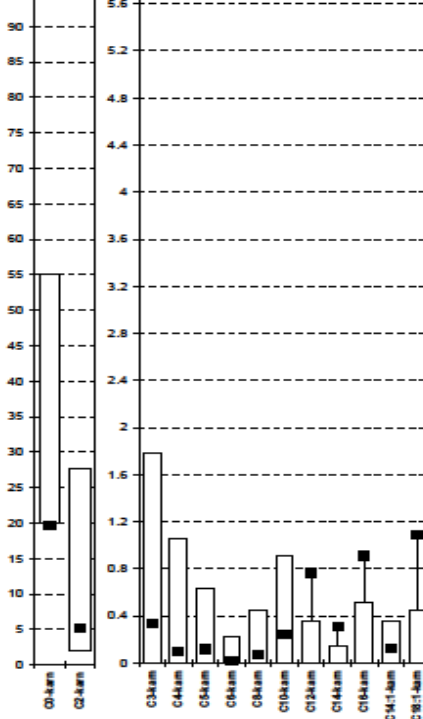
- 2 v gammal flicka. Fv 3380 g.
- 19/7 3380 g. Slö. Amningsvägs.
- 20 /7 3410 g. Perm.
- Åter in – sepsis?
- 21/7 Nan.
- 22/7 3600 g. Utskriven.

Fall 2.

- 2 v gammal flicka. Fv 3380 g.
- 19/7 3380 g. Slö. Amningsvägs.
- 20 /7 3410 g. Perm.
- Åter in – sepsis?
- 21/7 Nan.
- 22/7 3600 g. Utskriven.
- 23/7 åter in.

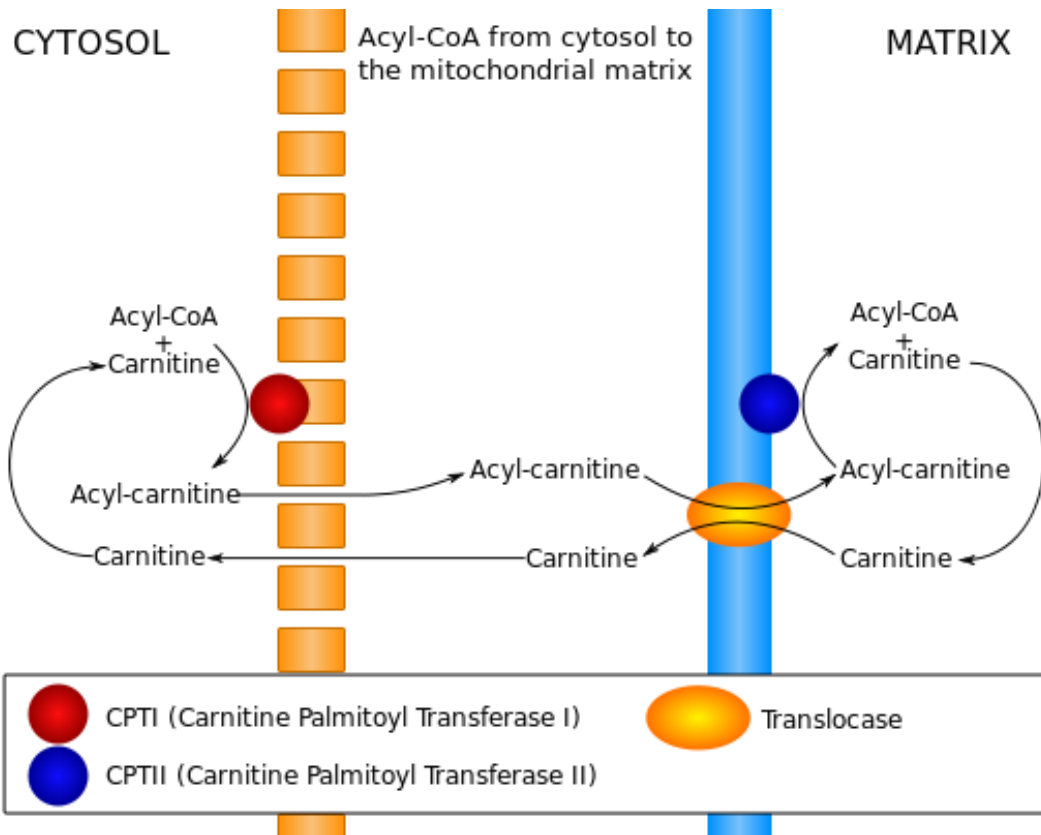
C0-kam	20
C2-kam	5.2
C3-kam	0.34
C4-kam	0.099
C5-kam	0.12
C6-kam	<-0.04
C8-kam	0.074
C10-kam	0.24
C12-kam	0.77
C14-kam	0.30
C16-kam	0.91
C4-OH-kam	<-0.02
C5-OH-kam	0.034
C4DC-kam	<-0.02
C5DC-kam	<-0.02
C5:1-kam	<-0.02
C14:1-kam	0.13
C14:2-kam	0.055
C16-OH-kam	<-0.01
C16DC-kam	<-0.02
C18-kam	0.27
C18:1-kam	1.1
C18:1-OH-kam	<-0.02

Kommentar:

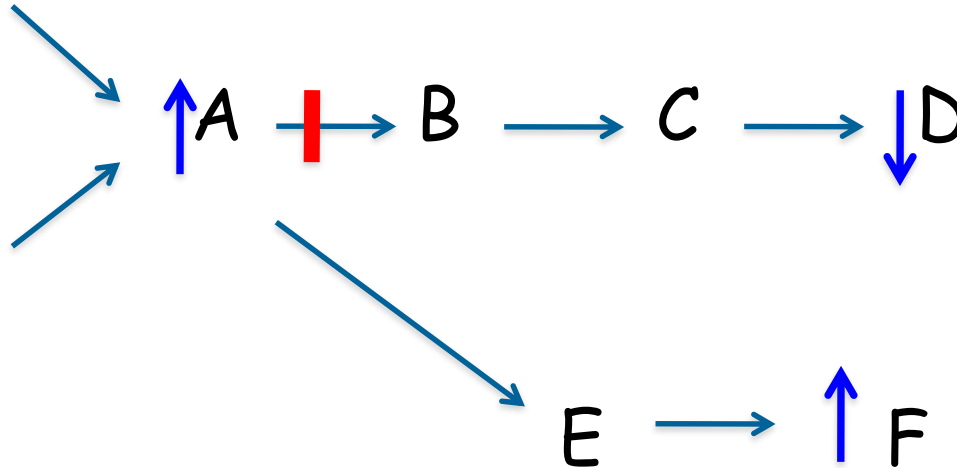
Ökad koncentration av C12-, C14-, C16-, C18- och C18:1- acylkarnitiner samt relativt låg koncentration av acetylkarnitinin (C2). Detta mönster talar för CPT-II-brist (carnitine palmitoyltransferase II deficiency) eller CACT-brist (carnitine acylcarnitine translocase deficiency).

Jordi Asin Cayuela, spec. läkare

Kahoot 4

Vad är en metabol sjukdom?

1. Intoxikation

2. Energi/substratbrist

3. Inlagring av stora molekyler

MCAD brist

- Vanligaste fettoxidationsdefekten
- Avsaknad av enzym som bryter ner medellånga fettsyror
- Energibrist/hypoglykemi
- Toxisk effekt av anhopade metaboliter
- God prognos om man vet att man har sjukdomen: **Undvik svält!**

LCHAD brist

- Oförmåga att bryta ner långa fettsyror - ge aldrig intralipid.
- Känsliga för svält. Kan inte bilda ketoner som annars kan utgöra substrat för hjärnan.
- Andra toxiska ämnen bildas också vid svält och infektioner.
- Kriser ger kardiomyopati, leversvikt, rhabdomyolys
- Skelettmuskelpåverkan (svaghet) – akut och kronisk
- Ofta svår hjärnskada i samband med sjukdomsdebut.

Fel i fettmetabolismen

- Akut behandling:
- Stoppa katabolism;
10% glukos
- Röd/orange

OBS Hypoglykemi är ofta ett sent fynd vid dessa sjukdomar

Fall 3.

Flicka 3 år

Mycket trött och betett sig "konstigt".

Hon vill inte gå och när hon tvingas till det är hon vinglig.

Kräkts, inga diarréer. Ingen feber.

I samband med tidigare infektioner, upplevt att hon blivit mycket mer påverkad än sina syskon

Vuxit bra och går på dagis.

Vill inte dricka mjölk och vill inte ha kött.

Älskar hon pommes frites med lingonsylt

- Avvikande beteende
- Ostadig gång
- Påverkad vid tidigare sjukdomstillfällen
- Undviker proteinrika livsmedel
- Lingonsylt

Kahoot 5

Hyperammonemi

- "Fritt intervall"
- Sugslö, kräkningar
- Andningspåverkan
- Trötthet/somnolens/coma
- Irritabilitet/kramper/encefalopati
- Sepsisliknande bild, ofta med alkalos
- Leverpåverkan

Behandling hyperammonemi

- Sätt ut mat
- Ge glukos
- Na-fenylbuturat/na-fenylacetat, Na-benzoat, Arginin,
- Ev dialys

Medfödda metabola sjukdomar

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN
SAHLGRENSKA UNIVERSITETSSJUKHUSET

Vad är en medfödd metabol sjukdom?

Protein

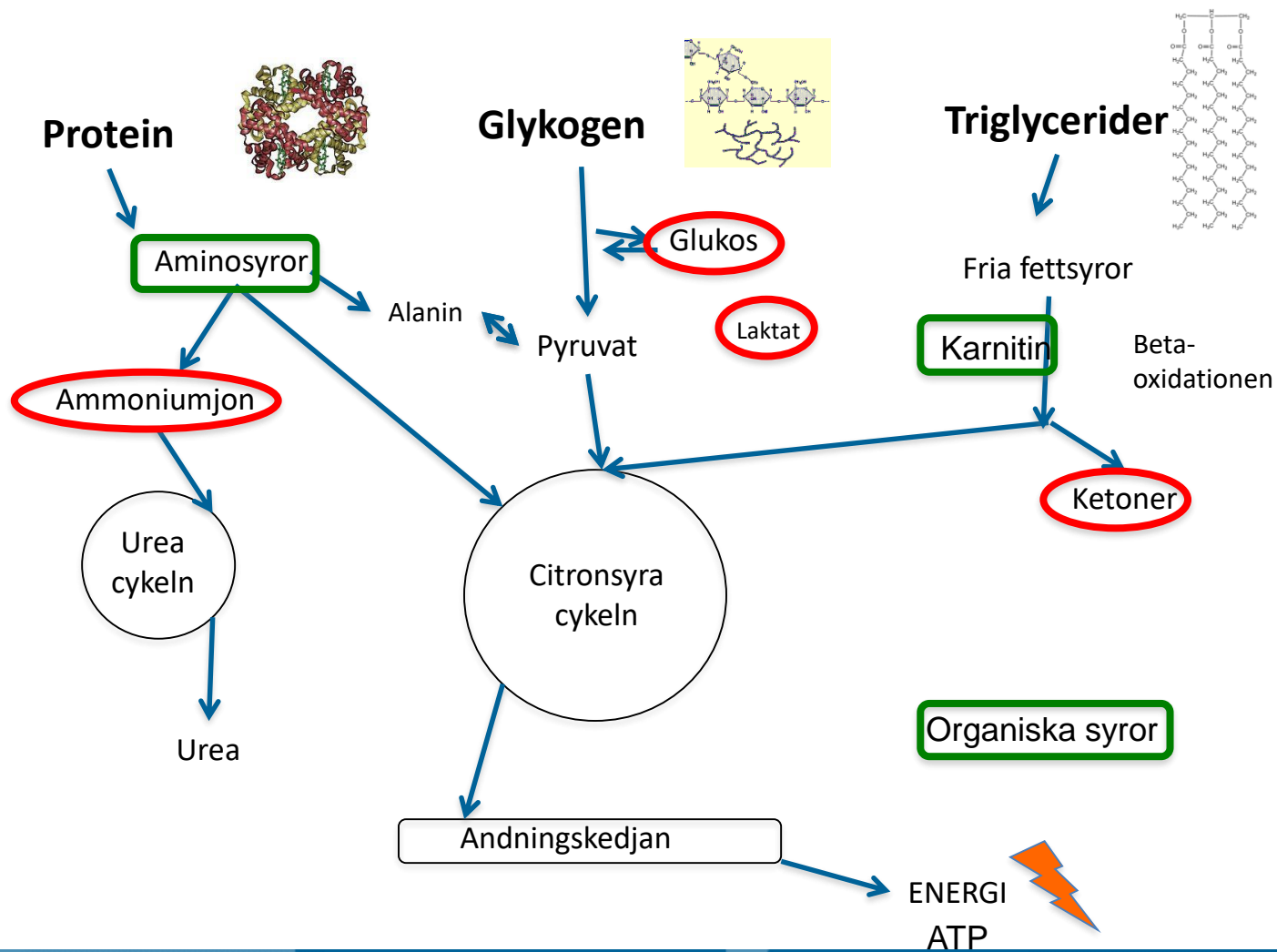

Kolhydrater

Fett

Nyföddhetscreening

- Start 1965 med PKU
- **2010 utvidgad screening, nu 24 sjukdomar**

Nyföddhetscreeningen

- Endokrina sjukdomar (KH, CAH) 50-60 st/år
- Fel i nedbrytningen eller metabolismen av fettsyror, betaoxidationsdefekter (MCAD, LCHAD, VLCAD) 7, 1, 2/år
- Fel i karnitinsystemet (CPT I, CPT II, CACT, CUD) 1-2/år
- Organiska acidurier (IVA, PA, MMA, MADD, GA-1, BKT) 1-4/år
- Fel i ureacykeln (CIT, ASA, ARG) 2-3/år
- Andra fel i omsättningen av aminosyror (PKU, MSUD, TYR, HCY) 5,1,2,2
- Andra sjukdomar (BIOT, galaktosemi)1-2/år

Medfödda metabola sjukdomar som rör omsättning av

KOLHYDRATER

Galaktosemi

FETT

MCAD
LCHAD
VLCAD

CPTI
CPTII
CACT

CUD

PROTEIN

MMA
PA
IVA
MADD
BKT
PKU
TYR-1
HCY
GA-1
MSUD
CIT
ASA
ARG

+ en hel del andra som vi inte kan screena för och som kanske inte syns hos nyfödd

Behandling

- 1. Uteslut/minska ur kosten det de inte tål
+ tillägg av ex aminosyror, MCT fett

- 2. Ge **akutbehandling** vid katabola tillstånd

Ett nyfött barn med PKU

- Detta barn kan inte bryta ner aminosyran Fenylalanin. Hen behöver en daglig mängd som täcker behovet i kroppen, allt överskott ska tas bort ut maten.
- Mat: Bröstmjolk eller ersättning + en fenylalaninfri modersmjölksersättning.
- Tät regelbunden provtagning för att kontrollera fenylalaninvärdet i blodet. Maten regleras därefter.
- **PKU-barn behöver ingen akutregim**

Det äldre barnet och vuxna

- Allt eftersom barnet växer byter man till andra åldersanpassade fenylalaninfria produkter.
- Dessa produkter ersätter kött, fisk, ägg, mjölkprodukter, bröd, linser, bönor och andra proteinrika livsmedel. De är oftast berikade med vitaminer, mineraler och i många fall essentiell fiskolja.
- Intas i samband med måltid och fördelas jämnt över dagen.

Maten på tallriken

- Man kan äta ganska fritt av frukt, de flesta grönsaker och ingen begränsning av rent fett.
- De proteinrika livsmedlen som tas bort helt eller äts i ytterst små mängder ersätts med specialprodukter. Vissa kan köpas i mataffär men de flesta får man på förskrivning.

ESS 155

RETTS Version 2020 arbetsmaterial

- Diabetes, (DM) TILLÄGGS-ALGORITM, barn skall även triageras utifrån sökorsak
- Metabola sjukdomar, TILLÄGGS-ALGORITM, barn skall även triageras utifrån sökorsak

- Vid hyperglykemi/högt blodsocker se även ESS 149
- Vid hypoglykemi/lågt blodsocker se även ESS 150

Förberedande åtgärder

- B-ketoner
- P-glucos

Röda symptom

- B-Ketoner >2,5 mmol/L (DM)
- P-glukos <4,0 mmol/L
- Feber och metabola sjukdomar (se ESS-vägledning)
- Kräkningar samt metabola sjukdomar (se ESS-vägledning)

Orange symptom

- B-Ketoner 1,0-2,5 mmol/L
- Metabola sjukdomar (se ESS-vägledning)

Gula symptom

Gröna symptom

- B-Ketoner <1,0 mmol/L (DM)

Blåa symptom

- Efter undersökning och bedömning inget omedelbart behov av sjukvård

RETTS processåtgärder

- ➔ P-glukos minst 1 gång/timme. Får tas av förälder.
- ➡ P-glukos minst 1 gång/timme. Får tas av förälder.
- ➡ P-glukos minst 1 gång/timme. Får tas av förälder.
- ➡ P-glukos minst 1 gång/timme. Får tas av förälder.

RETTS faktaruta

ESS-VÄGLEDDNING;

Metabola sjukdomar omfattar;

Betaoxidationsstörningar: MCAD,LCHAD,VLCAD,CPT.

Aminocidurier: MMA, PA, MSUD, Glutarsyruri.

Ureacykeldefekter: OTC, ASL, IVA.

Övrigt: GSD (glykogen storage disease, glycogenos), hyperinsulinemi, fruktos-1,6 bisfosfatfatsbrist, PDHD (pyruvate dehydrogenase deficiency), GLUT-1-brist.

Denna ESS är en tilläggs ESS för patienter som har diabetes/metabola sjukdomar men söker för andra symptom.

Oavsett vad en patient med diabetes söker för finns risk för störning i kroppens glukoshantering. T.ex genom magsjuka med dåligt energiintag, genom påfrestning pga feber/infektion, genom väntetider eller kirurgiska åkommor som innebär fasta m.m. Det är därför viktig med initial och regelbunden metabol kontroll på akutmottagningen för att upptäcka hypo- eller hyperglykemi.

En rad metabola sjukdomar kan vid sjukdom bli katabola och därmed triggas produktion av skadliga metaboliter och barnen kan fort bli väldigt sjuka.

Undantaget PDHD och GLUT-brist som står på ketogen kost, behöver övriga metabola tillstånd snabbt tillföras glukos intravenöst för att bryta nedbrytningen av kroppens egna fetter och aminosyror. Vid PDHD och GLUT-1 brist styr P-glukos behovet av glukos.

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN
SAHLGRENSKA UNIVERSITETSSJUKHUSET